

A Problem-situation Analysis of Livestock Policies in Iran

Morteza Teimourian

Ph.D. Candidate, Department of Public Administration, Imam Sadiq University, Tehran, Iran. E-mail: teimourian@isu.ac.ir

Mohammad Reza Ataridi *

*Corresponding Author, Assistant Prof., Department of Public Administration and Public Policy, Faculty of Islamic Studies and Management, Imam Sadiq University, Tehran, Iran. E-mail: atarodi@isu.ac.ir

Abstract

Objective

Providing correct answers to improperly defined problems is a strategic error that may make policy-making systems fail. The first crucial step in policy analysis is the effective recognition of problematic situations. Policies on basic food products are of significance to all countries, and livestock food products stand among the most important basic products in Iran. The objective of this study is to examine and analyze the current state of the livestock policy in Iran, specifically from the viewpoint of the issue owner, the Iranian Ministry of Agriculture.

Methods

The research data, collected through conducting interviews and reviewing documents, were analyzed utilizing the thematic analysis and the Diagnosing Policy Problem Situations Model by Thissen (2013).

Results

First, the institutional arrangements dominating the problem situation were extracted. Then, referring to the problem owner, i.e., the Ministry of Agriculture of Iran, the problem situation model was explained. In the next step, the comprehensive problem situation system was re-defined using the Ishikawa (cause and effect) diagrams, the objectives tree, and causal analysis. Alternative policy solutions were extracted by a means-ends diagram. An objectives tree diagram was used to clarify the goals and anticipated outcomes of the policy. Additionally, a causal analysis diagram was utilized to identify the relationships between variables within the policy problem situation model. Ultimately, the comprehensive livestock policy problem situation model of Iran was restructured.

Conclusion

The regulation of the market is regarded as the primary component of the livestock policy problem situation. Nonetheless, other significant components also contribute to ensuring

sustainable food security, with strengthening production in the domestic supply chain being one of them. To achieve food security and further goals such as public health and welfare, independence, national security, and progress, Iran needs to adopt a new perspective on the issue. The livestock policy problem situation model encompasses the sustainable food security system as its primary comprehensive system, which consists of two additional subsystems. These subsystems include enhancing domestic production within the supply chain and implementing effective consumption management strategies. To attain the goals outlined in the livestock policy, including sustainable food security, public health and welfare, national independence and security, and economic growth, it is crucial to adopt a broader perspective and implement alternative policies, all while taking into account external factors. The current study effectively utilized the policy analysis model and demonstrated its efficacy in addressing a significant and real issue in Iran.

Keywords: Sustainable food security, Policy analysis, Problem diagnosing, Livestock policy, Problematic situation.

Citation: Teimourian, Morteza & Ataridi, Mohammad Reza (2023). A Problem-situation Analysis of Livestock Policies in Iran. *Journal of Public Administration*, 15(1), 180-203. (in Persian)

Journal of Public Administration, 2023, Vol. 15, No.1, pp. 180-203

Published by University of Tehran, Faculty of Management

<https://doi.org/10.22059/JIPA.2022.345148.3175>

Article Type: Research Paper

© Authors

Received: June 29, 2022

Received in revised form: September 28, 2022

Accepted: January 17, 2023

Published online: April 15, 2023

واکاوی موقعیت مسئله خطمشی دامداری جمهوری اسلامی ایران

مرتضی تیموریان

دانشجوی دکتری، گروه مدیریت دولتی، دانشگاه امام صادق علیه السلام، تهران، ایران. رایانامه: teimourian@isu.ac.ir

محمد رضا عطاردی*

* نویسنده مسئول، استادیار، گروه مدیریت دولتی و سیاست‌گذاری عمومی، دانشکده معارف اسلامی و مدیریت، دانشگاه امام صادق علیه السلام، تهران، ایران. رایانامه: atarodi@isu.ac.ir

چکیده

هدف: ارائه پاسخ‌های صحیح به مسائل نادرست، خطایی راهبردی و نوعی شکست در هر نظام خطمشی‌گذاری است. تشخیص درست موقعیت‌های مسئله‌دار تا حد زیادی سرآغاز سایر فعالیت‌های تحلیل خطمشی‌های عمومی است. یکی از خطمشی‌های مهم کشورها، خطمشی در قبال محصولات اساسی غذایی است و فراورده‌های غذایی دامی، از محصولات اساسی مهم کشور ماست. هدف از مقاله حاضر، واکاوی موقعیت مسئله خطمشی دامداری در ایران، از دید مالک مسئله (وزارت جهاد کشاورزی) و فرموله‌بندی آن است.

روش: داده‌های پژوهش از طریق مصاحبه و مرور اسناد گردآوری و با استفاده از مدل تشخیص موقعیت مسئله تیسن و روش تحلیل مضمون تحلیل شدند.

یافته‌ها: پس از استخراج ترتیبات نهادی حاکم بر موقعیت مسئله، ابتدا به تداعی اولیه مالک مسئله از موقعیت مسئله اشاره و سپس با استفاده از نمودارهای وسیله - نتیجه، درخت اهداف و تحلیل علی، سیستم جامع موقعیت مسئله بازسازمان‌دهی شد.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش بیانگر نوعی نگاه متمرکز شده بر تنظیم بازار در دستگاه متولی خطمشی دامداری کشور است، در حالی که تنظیم بازار تنها بخشی از تأمین امنیت غذایی پایدار، به‌عنوان سیستم اصلی موقعیت مسئله خطمشی دامداری است که ابعادی فراتر و مهم‌تر، از جمله تقویت تولید در زنجیره تأمین داخلی دارد. ضرورت دارد با تغییر این نگاه، کاربست خطمشی‌ها و کنترل عوامل بیرونی مرتبط، زمینه دستیابی به امنیت غذایی و اهداف بالاتر، مانند سلامت و رفاه عمومی، استقلال، امنیت و پیشرفت کشور فراهم شود. نوآوری پژوهش حاضر، کاربست یکی از مدل‌های تحلیل خطمشی در یک خطمشی مهم و واقعی کشور و نشان دادن کارآمدی آن است.

کلیدواژه‌ها: امنیت غذایی پایدار، تحلیل خطمشی، تشخیص مسئله، خطمشی دامداری، موقعیت مسئله‌دار.

استناد: تیموریان، مرتضی و عطاردی، محمد رضا (۱۴۰۲). واکاوی موقعیت مسئله خطمشی دامداری جمهوری اسلامی ایران. مدیریت دولتی، ۱۵(۱)، ۱۸۰-۲۰۳.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۰۸

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۱/۰۷/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۲۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۱/۲۶

doi: <https://doi.org/10.22059/JIPA.2022.345148.3175>

مدیریت دولتی، ۱۴۰۲، دوره ۱۵، شماره ۱، صص. ۱۸۰-۲۰۳

ناشر: دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

نوع مقاله: علمی پژوهشی

© نویسندگان

مقدمه

خطمشی‌های عمومی در میدان حل مسئله ظهور و بروز می‌یابند؛ میدانی که در آن، حل مسائل پیچیده نیازمند ترکیب دانش‌های گوناگون در فضای میان‌رشته‌ای و چندرشته‌ای است (پورعزت، ۱۴۰۰: ۱۸۲). لذا مسئله‌محوری یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های علوم خطمشی به حساب می‌آید (اسمیت و لاریمر،^۱ ۱۳۹۲: ۲۱ و ۲۲). دانش تحلیل خطمشی عمومی به‌عنوان یکی از زیرحوزه‌های علوم خطمشی، در جایگاه یک رشته حل مسئله قابلیت بهره‌گیری از روش‌ها، نظریه‌ها و یافته‌های اساسی علوم اجتماعی برای حل مسائل کاربردی را فراهم می‌سازد (دان،^۲ ۲۰۱۸: ۳). در واقع در شرایطی که برای تمام مسائل فردی و اجتماعی تقاضای راه‌حل دولتی وجود دارد (دای،^۳ ۲۰۱۷: ۲) و دولت باید بتواند توانایی‌های محدود خود و درون محدودیت‌های سیاسی، مالی، نهادی، شخصی، قانونی، زمانی و اطلاعاتی، به مطالبات نامحدود مردم بپردازد، تحلیل خطمشی حول این سؤال که در مواجهه با یک مسئله عمومی که دستور کار دولت قرار گرفته است «چه باید کرد؟»، شکل می‌گیرد (اسمیت و لاریمر، ۱۳۹۲: ۱۱۷).

سرآغاز فعالیت‌های اکتشافی تحلیل‌گران در مورد فرایندهای چندوجهی و همراه با خصیصه‌های متنوع خطمشی، تلاش برای «فرموله‌بندی مسئله»^۴ یا «چارچوب‌بندی مسئله»^۵ در بافتی متکثر و چندبازگیره است تا به این وسیله بتوانند ضمن سنجش ابعاد آن موقعیت خطمشی، طرحی مستدل و پیشنهادهایی برای مداخله ارائه دهند (تیسن،^۶ ۲۰۱۳: ۶۵). از این رو تحلیل خطمشی متکفل استخراج و عرضه مسائل خطمشی است و تعریف مسائل نقش کلیدی در فرایند تحلیل ایفا می‌کند؛ زیرا آنچه مسئله را تعریف می‌کند، همان نیز هویت راه‌حل‌های ممکن را شکل می‌دهد و اگر دانش مسئله‌شناسی خطمشی ناکافی یا معیوب باشد (تعریف مسئله غلط^۷)، خطاهای جدی و حتی مهلکی در پی خواهد داشت (دان، ۲۰۱۸: ۵ و ۶). از این خطا به‌عنوان خطای نوع سوم یا حل مسائلی که به‌صورت نادرست بازنمایی می‌شوند (مایتروف و فدرینگهام،^۸ ۱۹۷۴: ۳۸۳)، نیز یاد می‌شود. در واقع آن چیزی که در چارچوب‌بندی یک مسئله جای می‌گیرد یا از چارچوب‌بندی آن خارج می‌شود، بر خطمشی‌هایی تأثیر می‌گذارد که قرار است تجویز شود، ارزش‌هایی که به‌عنوان شاخص عملکرد خطمشی‌ها تعیین می‌شود و رهاوردهای مورد انتظار که ضامن مورد توجه قرار گرفتن خطمشی‌ها هستند (دان، ۲۰۱۸: ۷ و ۸)؛ به‌خصوص در تحلیل مسائل دارای سابقه ذهنی و تجربه‌شده، مانند جرم، فقر، بیکاری، تورم، انرژی، جمعیت، سلامت و امنیت، خطر افتادن در دام خطای نوع سوم یا ارائه راه‌حلی تقریباً درست برای مسئله اشتباه بیشتر وجود دارد (دان، ۲۰۱۸: ۷۳). از این رو جهت اجتناب از خطای راهبردی «حل مسائل نادرست»، چارچوب‌بندی موقعیت‌های مسئله‌دار آشفته و تشخیص صحیح مسئله، از گذشته جزء مهم‌ترین فعالیت‌های تحلیل خطمشی عمومی به

1. Smith & Larimer
2. Dunn
3. Dye
4. Problem formulation
5. Problem framing
6. Thissen
7. Wrong problem
8. Mitroff & Featheringham

حساب آمده است؛ این نقطه تا حد زیادی تعیین‌کننده مسیر، ماهیت و میزان فعالیت‌های مداخله‌ای است که باید در آن موقعیت مسئله انجام شود (تیسن، ۲۰۱۳: ۶۶).

از سویی دیگر، ویژگی چندرشته‌ای بودن دانش خطمشی (اسمیت و لاریمر، ۱۳۹۲: ۲۱) آن را به سمت حوزه‌های مضاف خطمشی و حل مسائل تخصصی آن حوزه‌ها سوق می‌دهد. در واقع این دانش زمانی می‌تواند ثمررسان باشد که به عرصه‌های مختلف حکمرانی ملی، مانند حکمرانی زیست‌بوم ره یابد و نظریه‌های کاربردی در ترکیب‌های معطوف به حل مسئله و در قاب رهنمودهای کاربردی عرضه نماید (پورعزت ۱۴۰۰: ۱۸۲). در میان حوزه‌ها عمومی و عرصه‌های کلام حکمرانی ملی، کشاورزی، دامداری و به‌طور کلی، عرصه تعامل انسان با طبیعت به جهت اهمیتی که برای تمام کشورها دارد و به جهت ویژگی‌های متفاوت ذاتی‌اش، همواره بستر انواع مداخلات و خطمشی‌گذاری‌های دولت‌ها از گذشته تا کنون شده است.

کشاورزی و صنایع مرتبط با آن به دلیل اهمیت ویژه‌ای که در ابعاد مختلف اقتصاد ملی (از جمله ارزش افزوده، تولید ناخالص داخلی، اشتغال، امنیت غذایی و استقلال اقتصادی) دارد، همچنین به دلیل ساختار شغلی و درآمدی بهره‌برداران و خطرهای متعدد متوجه کسب‌وکار کشاورزی، نیازمند برنامه‌ریزی کلان و خطمشی‌گذاری و به‌طور کلی دخالت دولت است (شوکت فدایی و خلیلی، ۱۳۹۰: ۲ و ۳). لذا به‌طور تاریخی نیز، کشاورزی در اقتصادهای صنعتی، یک بخش کاملاً تنظیم‌شده بوده و کارایی ابزارهای خطمشی‌ای به‌کارگرفته‌شده آن در دستیابی به اهداف خطمشی مورد مطالعه قرار گرفته است (چمبرز^۱، ۲۰۰۲: ۱۷۵۳). دامنه خطمشی‌های کشاورزی به گونه‌ای گسترده است که شبکه‌ای پیچیده از مداخلات در بازار محصولات، بازار نهاده‌ها، تجارت، سرمایه‌گذاری‌های کالای عمومی، منابع طبیعی تجدیدپذیر و تمام شدنی، تنظیم اثرهای جانبی، آموزش و بازاریابی و توزیع تولیدات غذایی را دربرمی‌گیرد (رازر و گُتیو^۲، ۲۰۰۲: ۲۰۵۸). دو ویژگی «استثنائیت» در تداوم سطوح بالای یارانه به این بخش در بسیاری از کشورهای جهان و همچنین در حساسیت بالای مصرف‌کنندگان نسبت به هر گونه ادراک خطری که متوجه سلامت مواد غذایی باشد، و «مرکزیت» از جهت ارتباط با سایر حوزه‌های خطمشی مانند محیط زیست اهمیت این دانش تخصصی خطمشی را افزایش می‌دهد (گرت^۳، ۲۰۰۶). یکی از انواع تقسیم‌بندی‌ها درون خطمشی‌های کشاورزی، تقسیم ناظر به حوزه‌های تولیدی مختلف است که حوزه دامداری و خطمشی‌های مرتبط با آن به جهت اهمیت محصولات اساسی دامی مانند گوشت، شیر و سایر فرآورده‌های غذایی و غیرغذایی از اولویت‌های درجه اول محسوب می‌شود.

پرورش دام یک فعالیت حیاتی در حفظ امنیت غذایی و حاکمیت جوامع بشری در سرتاسر جهان است و از بخش‌های در حال رشد در اقتصاد کشاورزی محسوب می‌شود (پوینت رادریگس و همکاران^۴، ۲۰۱۹: ۱۶۶). بر اساس نتایج آخرین سرشماری عمومی کشاورزی در مجموع ۱,۵۶۷,۲۴۰ بهره‌بردار دارای حدود ۴۸ میلیون دام (شتر، گاو، گوسفند، بز) در ایران وجود دارد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۳) که در آن برهه، حدود ۸۰۰ هزار تن گوشت قرمز

1. Chambers
2. Rausser & Goodhue
3. Grant
4. Puente-Rodriguez et al

و حدود ۹۰۰ هزار تن شیر تولید می‌کردند (بانک مرکزی، ۱۴۰۱). به هر حال گوشت، لبنیات و سایر فرآورده‌های دامی، جزء کالاهای دارای اولویت مصرف برای تمامی دوره‌های سنی (بسته به نیاز فیزیولوژیکی بدن) است (دفتر بهبود تغذیه جامعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و همکاران، ۱۳۹۲). مطابق گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، کاهش بارندگی میزان بارندگی و بروز خشک‌سالی فراگیر در کشور، به همراه کاهش تولیدات گیاهی مراتع و مزارع، افزایش قیمت نهاده‌های دامی و هزینه تمام شده تولید دام، آثار منفی فراوانی بر تولید و معیشت دامداران بر جای گذاشته است و ادامه سوء تدابیر در این بخش، آینده نامناسبی برای این صنعت و پرورش‌دهندگان پرتلاش آن به وجود خواهد آورد (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۱/۰۱/۱۷).

در این شرایط دولت و به‌طور خاص مجموعه وزارت جهاد کشاورزی خطمشی‌ها، اقدام‌ها و رویکردهایی را برای ورود به مسئله دام کشور اتخاذ کرده که برآیند عملی آن «تأمین گوشت کشور از مسیر حذف دام» (به‌خصوص دام سبک) است؛ یعنی در مجموع شرایطی ایجاد شده است که به‌دلیل هزینه‌های هنگفت تولید و عدم تناسب آن با قیمت گوشت و سایر محصولات در بازار، دامداران مجبورند حتی دام مولد خود را به بازار عرضه کنند (تا از ضرر روزافزون خود جلوگیری کنند). نکته دیگر این است که دامداری مانند کارخانه صنعتی نیست که مدتی آن را تعطیل کنند و دوباره بعد از مدتی درب کارخانه را باز کرده و تولید را ادامه دهند؛ اگر دام مولد از بین رفت، اگر عشایر از بین رفتند، اگر دانش بومی چند صدساله از بین رفت، اگر زیرساخت‌های تولید دام از بین رفت، بازگشت آن لااقل در کوتاه‌مدت ناممکن است و اراده و توان عظیمی می‌طلبد. مشخص است که نتیجه طبیعی این ماجرای تلخ، بازشدن درهای واردات (بیش از پیش) و مشکلات ارزی، وابستگی بیشتر به خارج از کشور و از این دست مسائل است. سرآغاز تحلیل وضعیت دامداری در کشور و ارائه راه کار و خطمشی‌گذاری صحیح در آن برای جلوگیری از ادامه این مسیر نابودکننده و نیز پاسخ به نیازهای کشور در محصولات اساسی دامی، شناخت صحیح مسئله است. نوشتار حاضر، به‌دنبال واکاوی موقعیت مسئله امروز خطمشی دامداری در جمهوری اسلامی ایران، با استفاده از مدل تحلیل موقعیت مسئله خطمشی تیسن است. در ادامه، پس از مرور پیشینه، ادبیات نظری و روش پژوهش، نتایج پژوهش مورد بحث قرار گرفته و در نهایت، مدل سیستمی موقعیت مسئله خطمشی دامداری کشور ارائه شده است.

پیشینه پژوهش

پژوهش حاضر، به‌لحاظ عقبه دانشی حداقل دو بُعد دارد؛ یکی از ابعاد نظری این پژوهش، دانش خطمشی عمومی در زیرحوزه تحلیل خطمشی^۱ و ذیل مباحث مسئله‌شناسی، ساختاردهی به مسئله یا تشخیص موقعیت مسئله است. بُعد دوم، به این جهت مربوط است که به‌دلیل ماهیت میان‌رشته‌ای پژوهش‌های کاربردی در دانش خطمشی عمومی و نیز، به‌دلیل اینکه بسیاری از مسائل عمومی در یکی از حوزه‌های عینی رخ می‌دهند، پژوهش حاضر ذیل مباحث خطمشی‌گذاری کشاورزی و به حساب مورد مطالعه، خطمشی دامداری طرح می‌شود. مطالعات و بررسی‌ها نشان می‌دهد که در گذشته چنین پژوهشی در کشور یا در سایر کشورها صورت نگرفته و پژوهش حاضر برای نخستین بار با استفاده از یکی از

مدل‌های تحلیل ختمشی عمومی، به واکاوی موقعیت مسئله یکی از مهم‌ترین ختمشی‌های کشور پرداخته است. به‌طور کلی، علی‌رغم اهمیت مسئله کشاورزی، امنیت غذایی و تأمین محصولات اساسی برای کشور، پژوهش‌های ذیل دانش ختمشی عمومی کمتر به این حوزه پرداخته‌اند، اما برخی از مطالعات از دریچه نگاه مسئله‌شناسی ختمشی به حوزه‌های غیرکشاورزی ورود کرده‌اند که در جدول ۱ ذیل فهرستی تفکیک‌شده به‌لحاظ ارتباط با پژوهش حاضر ارائه خواهد شد.

جدول ۱. طرح کلی روش‌شناسی پژوهش

نویسندگان، سال	پژوهش	حوزه
مهرابی، جیل، ویجک، هررو، ریمنکوتی ^۲ ، ۲۰۲۰	عنوان: ختمشی دامداری برای توسعه پایدار ^۱ هدف: بررسی برهم‌کنش بخش دامداری در سطح ملی و محلی با اهداف سطح جهانی توسعه پایدار سازمان ملل	ختمشی دامداری
پرادهنانگ و همکاران ^۴ ، ۲۰۱۵	عنوان: ختمشی داخلی دامداری در نپال: نیازها و فرصت‌ها ^۳ هدف: بررسی ختمشی‌های ملی دامداری نپال با کمک چارچوب SWOT	
هالدرمن ^۶ ، ۲۰۰۴	عنوان: اقتصاد سیاسی ختمشی‌گذاری دامداری به نفع فقر در اتیوپی ^۵ هدف: بررسی وضعیت ختمشی‌های دامداری اتیوپی و تعیین و ارزیابی چگونگی اتخاذ ختمشی متناسب	
نابارو، وانوس ^۸ ، ۲۰۱۴	عنوان: سهم بالقوه دامداری در امنیت غذا و تغذیه: کاربست رویکرد سلامت واحد در ختمشی و عملیات دامداری ^۷ هدف: به‌کاربردن رویکرد سلامت‌محور (سلامت واحد) در ختمشی‌های دامداری، جهت تأمین هم‌زمان سلامت و امنیت غذایی	
دوران ^{۱۰} ، ۱۹۹۵	عنوان: تحلیل ختمشی دامداری ^۹ هدف: تحلیل وضعیت و مشکلات دامداری در جنوب صحرای آفریقا و بررسی نقش ختمشی‌های نامناسب (به حسب اهداف و ابزارها، به حسب طراحی و اجرا) در ایجاد عملکرد ضعیف	
سندفورد ^{۱۲} ، ۱۹۸۵	عنوان: ختمشی‌های بهتر دامداری برای آفریقا ^{۱۱} هدف: بیان اهمیت ختمشی دامداری و نقش ختمشی بهتر در ایجاد وضعیت بهتر دامداری در آفریقا	
پیکاسیامارا ^{۱۴} ، ۲۰۰۵	عنوان: ختمشی‌های دامداری برای کاهش فقر: شواهد نظری و عملی از آفریقا، آسیا و آمریکای لاتین ^{۱۳} هدف: ارزیابی ختمشی‌های دامداری در جهت استفاده از فرصت افزایش تقاضای مواد غذایی دامی در جهت کاهش فقر	

1. Livestock Policy for Sustainable Development
2. Mehrabi, Gill, Wijk, Herrero, Ramankutty
3. National Livestock policy of Nepal: Needs and Opportunities
4. Pradhanang, et al
5. The Political Economy of Pro-Poor Livestock Policy-Making in Ethiopia
6. Halderman
7. The Potential Contribution of Livestock to Food and Nutrition Security: The Application of the One Health Approach in Livestock Policy and Practice
8. Nabarro, Wannous
9. Livestock policy analysis
10. Doran
11. Better Livestock Policies for Africa
12. Sandford
13. Livestock Policies for Poverty Alleviation: Theory and Practical Evidence from Africa, Asia and Latin America
14. Pica-Ciamarra

حوزه	بژوهش	نویسندگان، سال
مسئله‌شناسی فناوری معماری	عنوان: تشخیص موقعیت مسئله خطامشی فناوری‌های نوظهور جمهوری اسلامی ایران؛ مورد مطالعه: اینترنت اشیا هدف: تشخیص مسئله خطامشی فناوری نوظهور اینترنت اشیا در جمهوری اسلامی ایران و ارائه تحلیل سیستمی از مسئله اولویت‌دار این حوزه روش: کیفی (تحلیل مضمون)	زیننده، ۱۳۹۹
	عنوان: کاربرد روش‌شناسی سیستم‌های نرم در ساختاردهی به مسئله خطامشی‌گذاری بانکداری الکترونیک هدف: ارائه مدلی برای خطامشی‌گذاری بانکداری الکترونیک در شرایط عدم قطعیت روش: تجویزی	منوربان، دیواندری، یعقوبی، سپانلو، ۱۳۹۸
	عنوان: نقش اتاق فکر بر تشخیص مسئله خطامشی‌های بانک رفاه کارگران هدف: بررسی رابطه متغیر اتاق فکر بر متغیر تشخیص مسئله روش: پیمایش (پرسش‌نامه)	دانش فرد، ابوالمعالی، ۱۳۹۵
	عنوان: طراحی چارچوب تعریف مسئله در تحلیل خطامشی عمومی مبتنی بر قسط مطالعه‌ای در آموزش و پرورش هدف: طراحی چارچوب ایده بنیان‌سازی تعریف مسئله خطامشی و متناسب‌سازی آن با ایده قسط (ایده اسلامی عدالت اجتماعی) روش: روش تحقیق موضوعی در قرآن کریم	تراب‌زاده چهارمی، ۱۴۰۰
	عنوان: بازنمایی و ساختاردهی مسئله خلاقیت سازمانی با استفاده از متدولوژی سیستم‌های نرم هدف: بازساختاردهی مسئله خلاقیت پایدار سازمانی روش: متدولوژی سیستم‌های نرم چکلند	نیک‌قدم حجتی، رجب‌زاده قطری، البرزی، حسن‌زاده، ۱۳۹۶
	عنوان: ساختاردهی مسئله تدوین استراتژی با استفاده از رویکردهای استراتژی مذاکره و بازتاب مفاهیم و تئوری درام (مورد مطالعه: فاز پالایش بعد از تولید زنجیره تأمین سبز گاز) هدف: ساختاردهی مسئله تقابل بازیگران زنجیره تأمین سبز گاز روش: استراتژی مذاکره و بازتاب مفاهیم	خسروانی، آذر، خدادادی، ۱۳۹۵
	عنوان: ساختاردهی مسئله تعارضات بین سازمان‌های بیمه‌گر و بیمارستان‌ها با ترکیب رویکردهای تئوری درام و استراتژی مذاکره و بازتاب مفاهیم هدف: ساختاردهی تعارضات میان ذی‌نفعان نظام سلامت روش: استراتژی مذاکره و بازتاب مفاهیم	عابدینی نائینی، کریمی، آذر، خسروانی، ۱۴۰۰
	عنوان: درآمدی بر الگوریتم تحلیل موقعیت مسئله در عدالت پژوهی هدف: طراحی الگو و ابزار تحلیل موقعیت مسئله عدالت روش: روش‌شناسی عدالت‌پژوهی	اکبری، تراب‌زاده چهارمی، حبیبی، ۱۳۹۵

پژوهش‌های خطامشی دامداری که نمونه‌ای از آن در بالا ارائه شد، عمدتاً مسائل خطامشی را پیش‌فرض گرفته و به ارائه خطامشی یا ارزیابی و بهبود خطامشی‌های موجود پرداخته‌اند. یکی از پیامدهای مشهود ناشی از بی‌توجهی به مسئله بومی و ارزشی خطامشی هر کشور، سوق پیدا کردن به سمت مسائلی است که به‌صورت بین‌المللی در قالب اهداف توسعه ارائه می‌شود. پژوهش‌های انجام شده در حوزه مسئله‌شناسی خطامشی در داخل کشور هم، هیچ‌کدام به حوزه کشاورزی و دامداری نپرداخته است. در آن میان تنها پژوهش زیننده (۱۳۹۹) با اینکه در حوزه اینترنت اشیا انجام شده؛ اما به لحاظ مدل تحلیل خطامشی تیسن استفاده کرده و الهام‌بخش پژوهش حاضر بوده است. بنابراین در ادامه، مرور مختصری بر دو بُعد اصلی ادبیات پژوهش، یعنی مسئله‌شناسی خطامشی و خطامشی دامداری انجام می‌شود.

موقعیت مسئله خطمشی

خطمشی عمومی عبارت از سلسله اقدامات پشت سر هم نسبتاً پایدار و هدفمندی است که توسط یک یا مجموعه‌ای از بازیگران در مواجهه با یک مسئله یا دغدغه مورد توجه دنبال می‌شود (اندرسون^۱، ۲۰۰۳: ۲). مسئله تفاوت ادراک شده میان آنچه یک بازیگر مطلوب تصور می‌کند با واقعیت فعلی یا آتی مورد انتظار است (تیسن، ۲۰۱۳). مواجهه با یک وضعیت نامطلوب و حل مسئله، به ندرت با مسائل واضح شروع می‌شود، بلکه از یک احساس حاکی از قرار گرفتن در یک موقعیت مسئله‌دار آغاز می‌شود (دان، ۲۰۱۸: ۷۰). مسائل خطمشی بازنمایی‌هایی از موقعیت‌های مسئله‌دار هستند که مجموعه‌های پراکنده‌ای از نگرانی‌ها، نشانه‌های آغازین استرس، یا شگفتانه‌ها را شامل می‌شوند که راه‌حل آشکاری برای آن‌ها وجود ندارد (دان، ۲۰۱۸: ۵). به بیان دیگر، مسائل خطمشی برخاسته از نیازها، ارزش‌ها و فرصت‌های بهبودی تحقیق‌نیافته‌اند که اطلاعات مربوط به ماهیت، دامنه و شدت آن با به کار بست شیوه‌های تحلیلی ساختاردهی به مسئله تولید می‌شود. ساختاردهی به مسئله، چارچوب‌بندی‌های رقیب از مسئله را مقایسه، در تقابل با هم و مورد ارزشیابی قرار می‌دهد. ساختاردهی به مسئله یک سیستم راهنمای مرکزی است که بر موفقیت سایر فرایندهای تحلیل خطمشی و حل مسئله تأثیرگذار است و به طور کلی این‌گونه به نظر می‌رسد که اغلب تحلیلگران بیش از اینکه به دلیل ارائه راه‌کارهای غلط برای مسائل درست شکست بخورند، به این دلیل شکست می‌خورند که آن‌ها مسائل غلط را حل می‌کنند (دان، ۲۰۱۸: ۶۹). تیسن (۲۰۱۳: ۶۵ و ۶۶) به جای ساختاردهی و چارچوب‌بندی مسئله، از اصطلاح «تشخیص» موقعیت مسئله استفاده می‌کند که آن را از فضای تشخیص بیماری و سپس تجویز دارو و سایر فرایندها درمانی در پزشکی گرفته است و غیر از اینکه به ساختاردهی مسئله اشاره دارد، به زمینه و بافت رخ‌دادن مسئله نیز توجه می‌شود.

خطمشی دامداری

دام و دامداری که در جوامع انسانی با توجه شرایط مختلف جغرافیایی و اقلیمی، امکانات تغذیه‌ای و نگهداری و نیز نوع و میزان نیاز به فرآورده‌ها و خدمات دامی، تنوع و مقیاس‌های گوناگونی به خود گرفته است (صادق‌نژاد، ۱۳۹۱: ۵۳)، از مهم‌ترین منابع تأمین برخی از کالاهای اساسی بسیار مهم کشور به شمار می‌آید. «دامداری و تربیت حیوانات اهلی از زمان‌های بسیار قدیم در ایران معمول بوده و یکی از رشته‌های مهم اقتصادی به شمار می‌رفته است» (کردوانی، ۱۳۶۵: ۳۳). دامنه مباحث مربوط به تولیدات دامی گسترده و به موضوعاتی مانند محیط‌زیست، سلامت انسان و رفاه حیوانات کشیده شده است. با اینکه بخشی از ادبیات بر کاهش تولید و مصرف محصولات غذایی حیوانی تأکید دارد؛ اما فواید متعددی نیز برای آن بیان شده است، از جمله تأمین معیشت میلیون‌ها انسان در جهان، تأمین پروتئین و ریزمغذی‌های ضروری برای سلامت افراد به خصوص با سطح درآمد پایین‌تر و سازگاری برای کاهش اسراف محصولات کشاورزی. همچنین حیوانات اهلی برای بقای جمعیت‌هایی مهم است که در محیط‌های متغیر زندگی می‌کنند و نیز به‌طور تاریخی، در شکل‌گیری جوامع و فرهنگ‌ها نقش اساسی داشته است (مهرابی، جیل، ویجک، هررو و ریمنکوتی^۲، ۲۰۲۰). اغلب

1. Anderson

2. Mehrabi, Gill, Wijk, Herrero & Ramankutty

دام‌های اهلی که انسان از تولیدات آن‌ها استفاده می‌کنند، در طول سالیان دراز در اثر تغییرات فیزیولوژیک و مورفولوژی، به‌گونه‌ای تغییر یافته‌اند که در زمینه‌های تولیدی مانند پشم، شیر یا گوشت خاص‌تر شده‌اند، از جمله گاو و گوسفند؛ ولی برخی از دام‌ها مانند شتر کمتر وارد این عرصه تخصصی شدن شده‌اند و از آن‌ها در ترکیبی از زمینه‌های سواری، بارکشی و تولیدی استفاده شده است (راسخ افشار، ۱۳۹۴: ۴۳).

کشاورزی و دامداری از دیرباز در ایران رواج داشته و امروز، تولیدات دامی در زیربخش‌های مختلفی از جمله پرورش گوسفند، بز، گاو، گاو میش، شتر و نیز کارخانه‌های خوراک دام، فراوری گوشت، شیر، پشم، پوست و چرم، دامپزشکی و... مشاغل متعددی ایجاد کرده است (سلیمی و اسدی، ۱۳۹۲). به‌طور کلی در اقتصاد ملی بخش‌های تولیدی از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند و بخش کشاورزی و صنایع مرتبط به آن به لحاظ ارزش افزوده بالا، تولید ناخالص داخلی، اشتغال، تأمین غذای جامعه، خوداتکایی به‌منظور استقلال غذایی و غیره جایگاه ویژه‌ای دارد و برای دستیابی به این موارد، یعنی تأمین منابع تولیدکنندگان کشاورزی و محصولات غذایی و ارتقای سطح رفاه آنان و نیز، به‌منظور امنیت غذایی مصرف‌کنندگان خطمشی‌ها و دخالت‌هایی از سوی دولت لازم است تا هم نوعی توازن میان تولید و مصرف ایجاد شود و هم از زیان بهره‌برداران و مصرف‌کنندگان جلوگیری شود. دولت با اهداف مختلفی دست به خطمشی‌گذاری و دخالت در کشاورزی می‌زند، از جمله تثبیت عرضه و تقاضای محصولات، تثبیت قیمت محصولات و درآمد تولیدکنندگان، تنظیم بازار، تشویق سرمایه‌گذاری، تولید و صادرات، مدیریت محدودیت‌های تولید و نیز پایداری منابع (شوکت فدایی و خلیلی ۱۳۹۰). «تعیین قیمت»، «پرداخت یارانه»، «خرید تضمینی»، «ذخیره‌سازی»، «تأمین از طریق واردات»، «توزیع سهمیه‌ای» و «تأمین نهاده‌های دامی» از جمله ابزارهای مداخله در بازار محصولات کشاورزی و دامداری است (فاطمی امین و مرتضایی، ۱۳۹۲). در کشاورزی ایران در زیربخش دامداری، خطمشی‌ها و برنامه‌هایی از جمله تأمین نهاده ارزان قیمت (با اختصاص ارز ترجیحی به واردات نهاده)، خرید دام مازاد، صدور مجوزهای صادراتی، تسهیلات ارزان قیمت و... در دوره‌های گذشته دنبال شده است.

روش‌شناسی پژوهش

از گذشته ابتدا روش‌های تحلیل سنتی خطمشی ظهور و بروز پیدا کرد و مورد استفاده قرار گرفت که بر پایه جدای علم از خطمشی استوار بود، سپس روش‌های مبتنی بر مشارکت و تعامل اجتماعی پا به عرصه نهادند که منطق در عمل را به لحاظ روش‌شناسی دنبال می‌کنند (جرتز و جلدزما^۱، ۲۰۰۱). تیسن (۲۰۱۳: ۵۶-۹۹) یک روش‌شناسی بر این اساس ارائه داده است که در آن امکان اکتشاف ماهیت ذهنی مسائل خطمشی عمومی در یک موقعیت مشحون از مسائل فراهم می‌آید. در پژوهش حاضر از این مدل سیستمی استفاده شده است که مبتنی بر آن ابتدا ادراک اولیه مسئله استخراج و در قالب یک مدل سیستمی تحت عناوین خطمشی‌ها، عوامل بیرونی و رهاوردها سازمان‌دهی می‌شود. مراد از خطمشی‌ها عوامل مؤثر بر مسئله و تحت کنترل مالک مسئله است و عوامل بیرونی، عوامل خارج از حیطه مالک مسئله‌اند. رهاوردها،

بیانگر انتظارات مالک مسئله از وضعیت مطلوب حل مسئله است. در گام دوم، مبتنی بر تعاملات دوباره، اطلاعات تکمیلی و داده‌های مستند اطراف مسئله، این مدل سیستمی بازسازمان‌دهی می‌شود. در حقیقت در اینجا یک فرایند عمق‌بخشی و تدقیق مسئله طی می‌شود. ابزارهای منطقی‌ای که تیسن برای تدقیق مدل سیستمی مسئله به کار می‌بندد، عبارت است از نمودار درخت اهداف، نمودار وسیله - نتیجه و نمودار تحلیل علی. به این ترتیب، طرح کلی روش‌شناسی پژوهش به صورت زیر است:

جدول ۲. طرح کلی روش‌شناسی پژوهش

نوع پژوهش	کاربردی (بر اساس مدل سیستمی تحلیل موقعیت مسئله)
راهبرد پژوهش	مطالعه موردی
روش نمونه‌گیری	قضاوتی و هدفمند
ابزار گردآوری داده	مصاحبه و بررسی اسناد
منابع گردآوری داده	وزیر جهاد کشاورزی و مسئولان وزارت جهاد کشاورزی، خبرگان و کارشناسان کشاورزی و دامداری، اسناد بالادستی، گزارش‌ها و تحلیل‌ها
روش تجزیه و تحلیل داده	تحلیل مضمون نظریه‌محور

در عمل گام نخست در این مدل، تعیین مالک مسئله است که تمایزبخش فعالیت‌های تحلیلی مختلف است. به عبارت دیگر، ادراک مالک مسئله، پایه تحلیل‌های بعد قرار گرفته و دیدگاه سایرین در ارتباط با ادراک وی مورد بررسی قرار می‌گیرد. بررسی انجام شده نشان می‌دهد در میان بازیگران مختلف در موضوع مورد بحث این مقاله، وزارت جهاد کشاورزی بیشترین نقش را ایفا می‌کند و مالک اصلی در موقعیت مسئله خطمشی دامداری در ایران است؛ از طرفی با توجه به اینکه در کنار روال‌های معمول اداری، هر وزیری برنامه خود را دنبال می‌کند، وزیر فعلی و زیرمجموعه ایشان، به‌عنوان مالک مسئله در نظر گرفته شدند.

گردآوری داده‌های مورد نیاز از طریق مصاحبه (حضور و آرشیوی) و بررسی اسناد و مدارک انجام شد و همچنین تحلیل داده‌ها با کمک روش تحلیل مضمون انجام شد. اعتبارسنجی پژوهش نیز با مستندسازی کامل و ارائه گزارش دقیق پژوهش و کثرت‌گرایی در منابع و ابزارهای استخراج داده انجام شده است. به این ترتیب که بر اساس راهبرد پژوهش مطالعه موردی (مورد مطالعه: خطمشی دامداری) به‌منظور دستیابی به داده‌های مورد نیاز برای تشخیص موقعیت مسئله، اقدام به مصاحبه با افراد دخیل، مراجعه به مصاحبه‌های آرشیو افراد مدنظر و مراجعه به اسناد موجود به روش نمونه‌گیری قضاوتی یا هدفمند شد؛ چرا که در مطالعه موردی بیش از «معرف» بودن نمونه‌ها، یافتن نمونه‌هایی «روشنگر» و «تعمیق بخش فهم» لازم است. بنابراین در کنار اسناد و قوانین بالادستی حوزه خطمشی دامداری، مصاحبه‌های وزیر جهاد کشاورزی و زیرمجموعه ایشان و همچنین مصاحبه‌هایی که با سایر بازیگران این عرصه از جمله دامداران و خبرگان انجام شده بود، نیز تحلیل و مضامین آن استخراج و سپس در قالب منطق‌های تحلیلی روش (درخت اهداف، وسیله نتیجه و تحلیل علی) فراوری شد. سپس مسئله خطمشی در یک سیستم جامع بازسازمان‌دهی شد.

یافته‌های پژوهش

داده‌های پژوهش از مصاحبه‌ها و اسناد، استخراج و در قالب مضامین مربوط به مؤلفه‌های کلیدی مدل تشخیص موقعیت مسئله تیسن، سازمان‌دهی شده است. جدول ۳ تعدادی از مضامین را برای نمونه نمایش می‌دهد. کاربست این مضامین به همراه خلاقیت پژوهشگران، در نمودار سیستمی اولیه، درخت اهداف، وسیله - نتیجه، تحلیل علی و در نهایت، مدل سیستمی نهایی مسئله، ساختاری نظام‌مند از ابعاد موقعیت مسئله خطمشی دامداری ترسیم کرده است. در این مسئله‌شناسی هم از دیدگاه مالک مسئله به‌عنوان متولی اصلی نظام خطمشی‌گذاری کشور و هم سایر بازیگران و ذی‌نفعان مسئله استفاده شده است. بنابراین در ادامه یافته‌های پژوهش در چند محور اصلی «مختصات نهادی خطمشی دامداری در ایران»، «سیستم اولیه مسئله خطمشی»، «بازنگری در سیستم مسئله: تحلیل گزینه‌ها، اهداف و روابط متغیرهای خطمشی» و «سیستم نهایی مسئله» «بازنگری در سیستم مسئله: تحلیل روابط متغیرهای خطمشی» گزارش شده است.

جدول ۳. نمونه‌ای از مضامین شکل‌دهنده به مدل موقعیت خطمشی دامداری در ایران

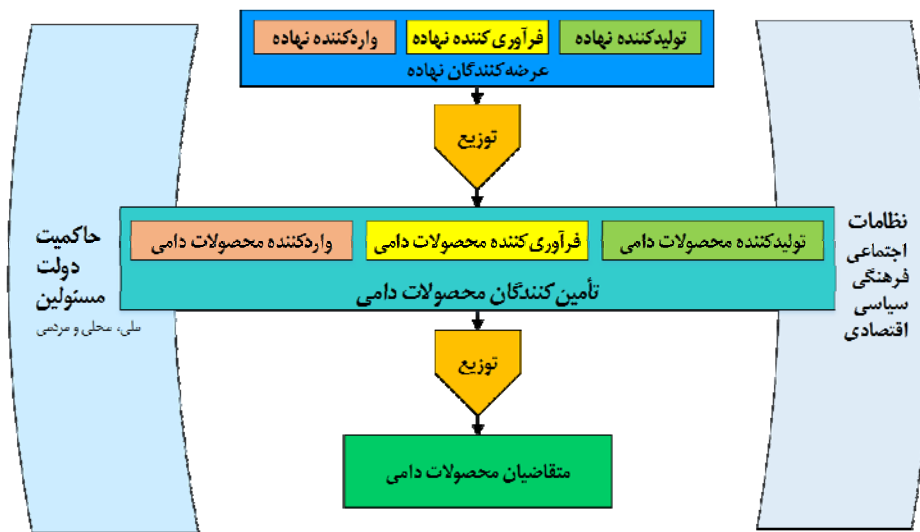
مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
نحوه استفاده از منابع و نهاده‌ها در زنجیره تولید	بهره‌وری زنجیره تولید دامداری	کمیت غذا
اقتصادی و سودآوری زنجیره تولید	بهره‌وری زنجیره تولید دامداری	کمیت غذا
حمایت و پشتیبانی مؤثر دولت از تولید	بهره‌وری زنجیره تولید دامداری	کمیت غذا
تقویت سرمایه‌گذاری در تولید	بهره‌وری زنجیره تولید دامداری	کمیت غذا
حفظ و گسترش دام مولد، بهبود کمی و کیفی تولید داخلی نهاده‌ها و عوامل تولید	خوداتکایی در زنجیره تولید دامداری	خودکفایی غذایی

به‌طور کلی مدل تشخیص موقعیت مسئله خطمشی تیسن، ضمن شناسایی عوامل و مختصات کلان یک موقعیت مسئله، از ادراک اولیه‌ای که از مسئله وجود دارد، آغاز می‌کند و با کمک مصاحبه‌ها و اطلاعات تکمیلی و به‌صورت رفت و برگشتی در تحلیل یافته‌ها، نسبت به آن ادراک عمق‌بخشی می‌کند، در نتیجه ساختاردهی اولیه مالک مسئله را اصلاح و ساختار و صورت‌بندی نویی به مسئله می‌دهد تا به این صورت از خطای نوع سوم (حل مسائل نادرست) جلوگیری کرده و فرایند خطمشی‌گذاری و اجرا را متمرکز بر حل مسائل درست و جامع کند. پژوهش حاضر نیز با کاربست عملیاتی این مدل در یکی از مسائل اساسی کشور، مسیر مختصات کلان مسئله، ادراک اولیه، بازنگری‌های انجام شده تا سیستم نهایی مسئله را روایت کرده است. همان‌گونه که مشاهده خواهید کرد، پیش رفتن دستگاه خطمشی‌گذاری کشاورزی کشور به ادراک ناقص اولیه از مسائل خطمشی عمومی در حوزه مربوط، بسیار مهملک و ضربه‌زننده به اساس کشاورزی و دامداری کشور خواهد بود و لازم است فهم از مسائل خطمشی کشاورزی و دامداری ارتقا یابد.

مختصات نهادی خطمشی دامداری در ایران

از آنجا که وزارت جهاد کشاورزی به‌عنوان مالک مسئله، یک دستگاه بزرگ حاکمیتی و یک نهاد دولتی عریض و طویل

است، قبل از ورود به واکاوی مسئله، به مختصات نهادی موقعیت مسئله اشاره می‌شود تا جوانب مرتبط با مسئله روشن‌تر شود. در شکل ۱ نمایی کلی از ابعاد نهادی دامداری در ایران به نمایش گذاشته شده است. دامداری که از زیربخش‌های کشاورزی به شمار می‌آید، به‌عنوان جزئی از زندگی اجتماعی دارای ابعاد و کارکردهای فرهنگی، اقتصادی و سیاسی است. وزارت جهاد کشاورزی به‌عنوان اصلی‌ترین بازیگر و دستگاه متولی خطمشی دامداری، برنامه‌ها و خطمشی‌هایی را نسبت به این بخش وضع یا اعمال می‌کند.

شکل ۱. چارچوب کلی زنجیره تأمین محصولات دامی در بافت اجتماعی نهادی

در میان سایر بازیگران این موقعیت مسئله، عرضه‌کنندگان نهاده‌های دامی، مهم‌ترین آن در ابتدای زنجیره تأمین محصولات دامی هستند که در سه دسته کلی قابل تقسیم هستند: تولیدکنندگان، فرآوری‌کنندگان و واردکنندگان. در میان این سه دسته، از آنجا که متأسفانه بخش زیادی از نهاده‌های دامی به‌صورت خام یا فرآوری‌شده از خارج از کشور وارد می‌شود، لذا اصلی‌ترین بازیگران بخش اول زنجیره تأمین محصولات دامی، واردکنندگان نهاده‌های دامی هستند و منافع قابل توجهی، به‌خصوص با دریافت مشوق‌های ارزی دارند. البته نهاده‌ای که توسط این واردکنندگان وارد کشور می‌شود، مختص به دامداری نبوده و جذب سایر کسب‌وکارها (به‌خصوص مرغداری‌های صنعتی) نیز می‌شود. در میان واردکنندگان نهاده‌ها، شرکت پشتیبانی امور دام، مهم‌ترین واردکننده دولتی محسوب می‌شود و در کنار آن تعداد انگشت‌شماری از شرکت‌های خصوصی هستند که عمده نهاده (خوراک دام) را وارد می‌کنند. جدای از واسطه‌گری‌ها و شبکه خرد توزیع، مخاطب نهایی این قسمت از زنجیره تأمین، دامداری‌های صنعتی و غیرصنعتی هستند که به‌صورت یارانه‌ای یا آزاد اقدام به خرید نهاده خام یا فرآوری‌شده می‌کنند. سرانجام در انتهای این زنجیره، مصرف‌کنندگانی قرار دارند که به‌صورت مستقیم یا از طریق شبکه توزیع (و همچنین پس از گذشت مسیر واسطه‌ها) محصولات دامی را دریافت و مورد استفاده قرار می‌دهند.

علاوه بر زنجیره تأمین مستقیم محصولات دامی، دامداری، به‌خصوص در شکل روستایی و عشایری اصیل خود،

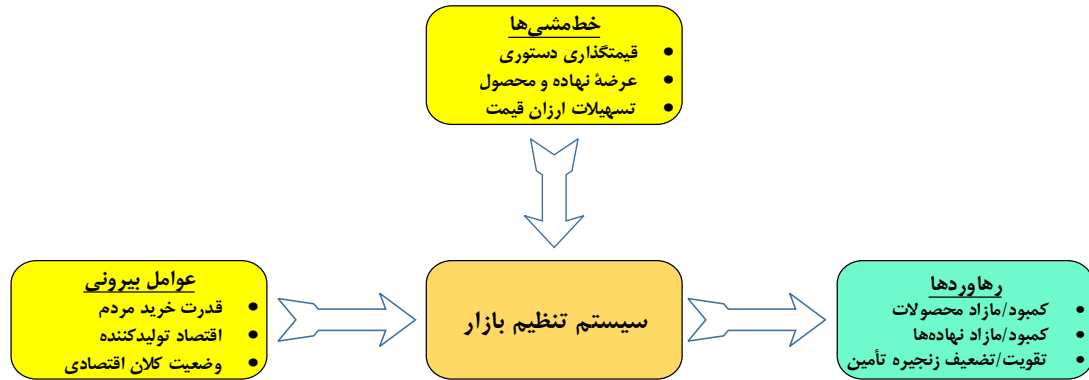
گرة زیادی به نظامات اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی کشور خورده است؛ چرا که کشاورزی و دامداری خود حاصل تعاملات یک نظام اجتماعی و نیز درون یک بافت اجتماعی با ابعاد کلان فرهنگی، اقتصادی، سیاسی است. در سطح حاکمیتی نیز، وزارت جهاد کشاورزی ناظر، تنظیمگر و هدایت‌کننده کلیت این زنجیره است که یکی از معاونت‌های آن نیز، به‌طور مستقیم مسئول پیگیری دامداری است و همچنین، ذیل آن سازمان‌های نظارتی مانند سازمان دامپزشکی در ارتباط با دامداری وجود دارد. برخی از ابعاد حاکمیت دامداری، مانند مباحث کلان اقتصادی نیز در سایر بدنه سیاست‌گذاری و اجرایی دولت دنبال می‌شود.

سیستم اولیه مسئله خط‌مشی

وزیر محترم جهاد کشاورزی، دغدغه اولیه مجموعه خود را «تأمین امنیت غذایی و آرامش نسبی در بازار» معرفی می‌کند (۱۴۰۰/۰۹/۱۷)، جلسه با نمایندگان اندیشکده‌ها) و به این منظور در وزارتخانه «قرارگاه امنیت غذایی» تشکیل شده است (۱۴۰۰/۰۷/۱۸)، حکم قائم مقام وزیر در قرارگاه). منظور از امنیت غذایی در اینجا، دقیقاً به معنای همان عبارت بیان شده توسط وزیر محترم، یعنی «آرامش نسبی بازار» و به عبارت دیگر «تنظیم بازار» است. به این ترتب، پیگیری مسئله «واردات نهاده‌های دامی» (۱۴۰۰/۰۹/۲۱)، مصاحبه با نگاه یک) نیز در واقع ناظر به همان «آرامش بازار و تنظیم بازار» است. در سال اول دولت سیزدهم، نیز آنچه در عمل به‌صورت بارز مشاهده شده، «تمرکز وزارت جهاد کشاورزی بر تنظیم بازار محصولات کشاورزی و دامداری» است. یکی از ریشه‌های این تمرکز مسئله‌ای، «قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی» (مصوب ۱۳۹۱/۱۱/۲۴) است که شخص وزیر چه در دوره وزارت و چه قبل از آن، در دوره ریاست کمیسیون کشاورزی مجلس بر اهمیت آن تأکید داشته‌اند و از آن به‌عنوان «فرماندهی واحد از تولید تا توزیع» یاد می‌کنند. همچنین اظهارات بدنه وزارتخانه در برخورد با افزایش قیمت گوشت (۱۴۰۰/۱۰/۰۶)، معاون توسعه بازرگانی و معاون امور تولیدات دامی)، جلوگیری از صادرات دام (۱۴۰۰/۱۱/۲۴)، معاون توسعه بازرگانی) و عرضه گوشت به بازار (۱۴۰۰/۱۰/۲۲)، مدیرعامل شرکت پشتیبانی امور دام) نیز مؤید تمرکز وزارت جهاد کشاورزی بر تنظیم و کنترل بازار در برهه مذکور است.

سخنان وزیر محترم کشاورزی در مورد «پرهیز از قیمت‌گذاری دستوری» (۱۴۰۰/۰۹/۲۱) و اینکه «خط قرمز وزارت جهاد کشاورزی تولید است ... بخش تولید، بنگاه خیریه نیست که کالا را رایگان و با ضرر و زیان در اختیار مصرف‌کننده قرار دهد» (۱۴۰۰/۰۹/۱۷) تأثیر زیادی برای تغییر رویکرد تنظیم بازاری در وزارتخانه نداشته است؛ این بیان و آنچه در عمل دنبال شده است، مقداری بر افزایش قیمت محصولات در بازار اثر گذاشته است، اما الزاماً این اثر قیمتی به تولیدکنندگان منتقل نمی‌شود. به هر حال، به دلیل حساسیت‌های مردمی و دولتی نسبت به تلاطمات بازار و در حالت وخیم‌تر آن، ناآرامی‌های اجتماعی، و همچنین به جهت گستردگی مخاطبان در جانب تقاضا و مصرف، حتی حمایت‌های از تولید نیز در راستای آرامش بازار قرار می‌گیرد یا حمایت‌ها (مانند دامدار کارت) به مقدار ناچیز (در مقایسه با هزینه‌های تولید) و در سطح محدود انجام می‌شود. برای مثال، خرید حمایتی دام عشایر در مقطعی انجام شد، به دلیل فاصله مکانی دامداران و نداشتن امکان ارسال دام به مراکز خرید، عملاً نصیب واسطه‌هایی می‌شود که دام عشایر را به مراکز دولتی

برسانند. به این ترتیب واضح است که تداعی اولیه مالک مسئله، یعنی وزارت جهاد کشاورزی، از مسئله خطمشی دامداری، تنظیم بازار محصولات اساسی غذایی دامی (حتی به قیمت نابودی بخش بزرگی از دام مولد، دانش بومی و سیستم اجتماعی عشایر کشور!) است. شکل ۲ ادراک اولیه از مسئله خطمشی دامداری را در قالب نمودار سیستمی نمایش می‌دهد.

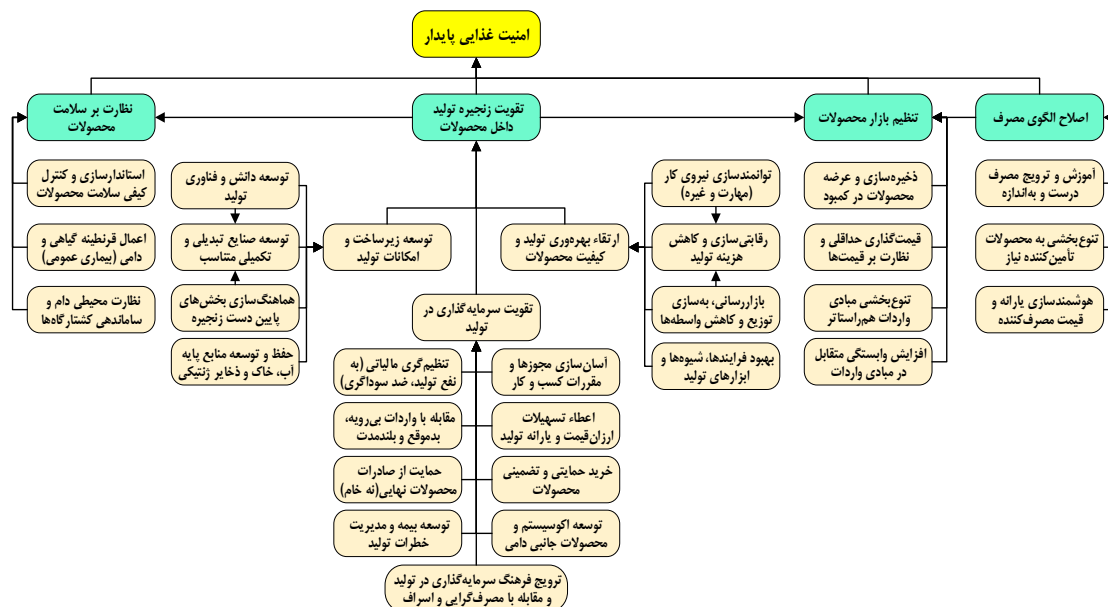
شکل ۲. سیستم تنظیم بازار محصولات اساسی غذایی دامی (سیستم اولیه)

بر اساس شکل ۲، موقعیت مسئله اولیه خطمشی دامداری معطوف و متمرکز بر سیستم تنظیم بازار محصولات اساسی غذایی دامی (گوشت و شیر) است. این سیستم برای دستیابی به اهداف خود، از خطمشی‌هایی از جمله قیمت‌گذاری دستوری (تعیین سقف قیمتی)، عرضه نهاده و محصول با قیمت دولتی و اعطای تسهیلات استفاده کرده است. همچنین عواملی مانند مشکلات اقتصادی حاکم بر جامعه و کم‌شدن قدرت خرید مردم، توان اقتصادی و رقابت‌پذیری تولیدکنندگان و متغیرهای کلان اقتصادی مانند نرخ ارز، بر این سیستم اثرگذار است و خارج از حیطه تدبیر و عمل مستقیم مالک مسئله بوده و عوامل بیرونی لحاظ می‌شوند. در مجموع هدف این سیستم، تنظیم میزان محصولات موجود در بازار، میزان نهاده‌های موجود در بازار و کمک به زنجیره تأمین است.

بازنگری اول در سیستم مسئله: تحلیل گزینه‌های خطمشی

بررسی‌های اسناد و قوانین بالادستی نشان می‌دهد هدف اساسی و مطلوب ترسیم شده برای وزارت جهاد کشاورزی، «تنظیم بازار» نیست. همان‌گونه که در شکل ۳ ترسیم شده، تنظیم بازار تنها بخشی از سیستم اصلی «تأمین امنیت غذایی پایدار» است و اگرچه ممکن است در کوتاه‌مدت پاسخ‌گوی جزئی از تقاضای مصرف‌کنندگان باشد، در صورتی که نتواند اهداف جامع این سیستم را برآورده سازد، در بلندمدت هم به مصرف‌کنندگان، هم به تولیدکنندگان و هم به کلیت کشور ضربه خواهد زد. نمودار وسیله - نتیجه (شکل ۳) کمک می‌کند، دامنه گسترده‌ای از خطمشی‌ها و اقداماتی که مالک مسئله می‌تواند برای دستیابی به اهداف اساسی به کار گیرد، شناسایی شود. بر این اساس، برای دستیابی به «امنیت غذایی پایدار»، محور خطمشی‌های وزارت جهاد کشاورزی باید «تقویت زنجیره تأمین داخلی» باشد و خطمشی‌های مرتبط با «تنظیم بازار»، «اصلاح الگوی مصرف» و «نظارت بر سلامت محصولات» مکمل تولید و زنجیره تأمین عمل کنند. همچنین در این شکل نشان داده شده است که برای دنبال کردن هر یک از محورها و گزینه‌های خطمشی‌ای، چه

راه کارهایی باید دنبال شوند؛ برای مثال، اصلی ترین راه کارهای تقویت زنجیره تأمین محصولات دامی، ارتقا بهره‌وری عوامل تولید و بهبود کیفیت محصولات، توسعه زیرساخت‌ها و امکانات تولید، حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری در زنجیره این صنعت است. همچنین در این نگاه «تنظیم بازار» در خدمت «تولید» قرار می‌گیرد و راه کارهای آن (از جمله افزایش وابستگی متقابل، ذخیره‌سازی و...) علاوه بر کمک به تنظیم بازار محصولات، نوعی حمایت از تولید و بازررسانی محصولات نیز محسوب می‌شود.

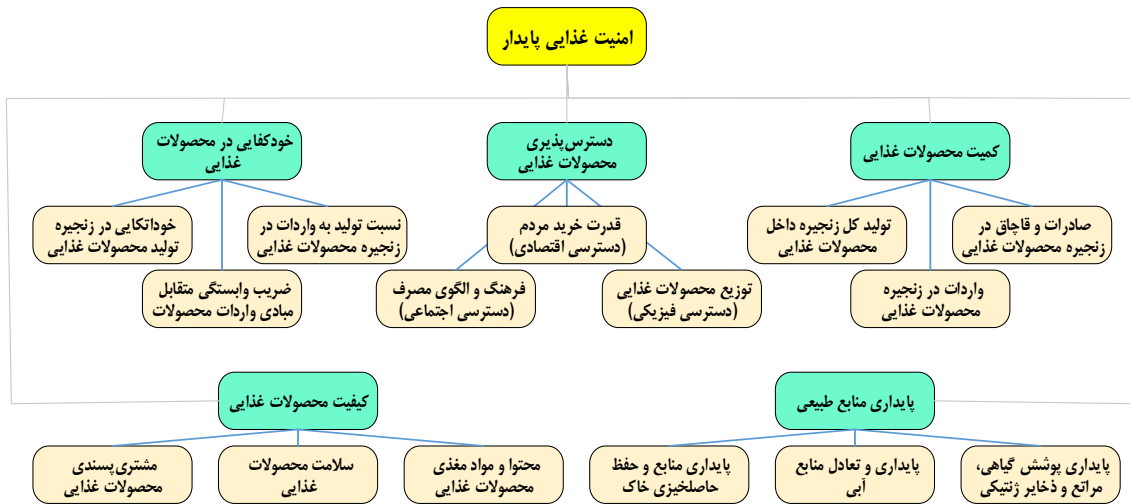

شکل ۳. تحلیل وسیله - نتیجه امنیت غذایی پایدار در محصولات اساسی غذایی دامی

بازنگری دوم در سیستم مسئله: تحلیل اهداف خط‌مشی

در امتداد تحلیل وسیله - نتیجه، با کمک تحلیل درخت اهداف، «دستیابی به امنیت غذایی پایدار» به عنوان هدف اصلی سیستم خط‌مشی دامداری به اهداف و شاخصه‌های جزئی تر تقسیم می‌شود (شکل ۴). منطق درخت اهداف، تعریفی است؛ به این معنا که خصایص هدف اصلی با اهداف جزئی تر شناسایی و تعریف می‌شوند. مطابق تعاریف جهانی سه شاخصه میزان، کیفیت و دسترس‌پذیری، مهم‌ترین ارکان امنیت غذایی محسوب می‌شوند. همچنین پایداری منابع طبیعی پایه نیز به شاخص امنیت غذایی جهانی افزوده شده است. بررسی دقیق اسناد و همچنین تجربه عینی روابط سیاسی جهان امروز، نشان می‌دهد پایداری امنیت غذایی در کشور ما، الزاماً به خودکفایی در تأمین محصولات غذایی گره خورده است و بدون اضافه کردن این شاخصه، آن هدف ناقص تعریف می‌شود. این حقیقت مختص کشور ما نیست، سایر کشورها نیز در عمل با حمایت از بخش کشاورزی خود، تا حدی وابستگی به بازارهای جهانی را مدیریت می‌کنند، هرچند در بیان شاخصه‌هایی که به دیگران دیکته می‌کنند، به آن اشاره نمی‌کنند. بر اساس منطق تحلیلی درخت اهداف، سطوح بعدی اهداف نیز ترسیم می‌شود که در شکل ۴ ارائه شده است. برای مثال، کمیت و مقدار تولید محصولات غذایی که از شاخصه‌های دستیابی به امنیت غذایی پایدار است، خود با سه شاخصه میزان صادرات (و قاچاق)، میزان تولید و میزان واردات قابل

اندازه‌گیری است، یا مفهوم کیفیت محصولات غذایی که از شاخصه‌های امنیت غذایی پایدار است، خود حداقل به سه شاخصه مواد مغذی (پروتئین، ویتامین و...)، بهداشت و سلامت و رضایت و پسند مشتریان اشاره دارد.

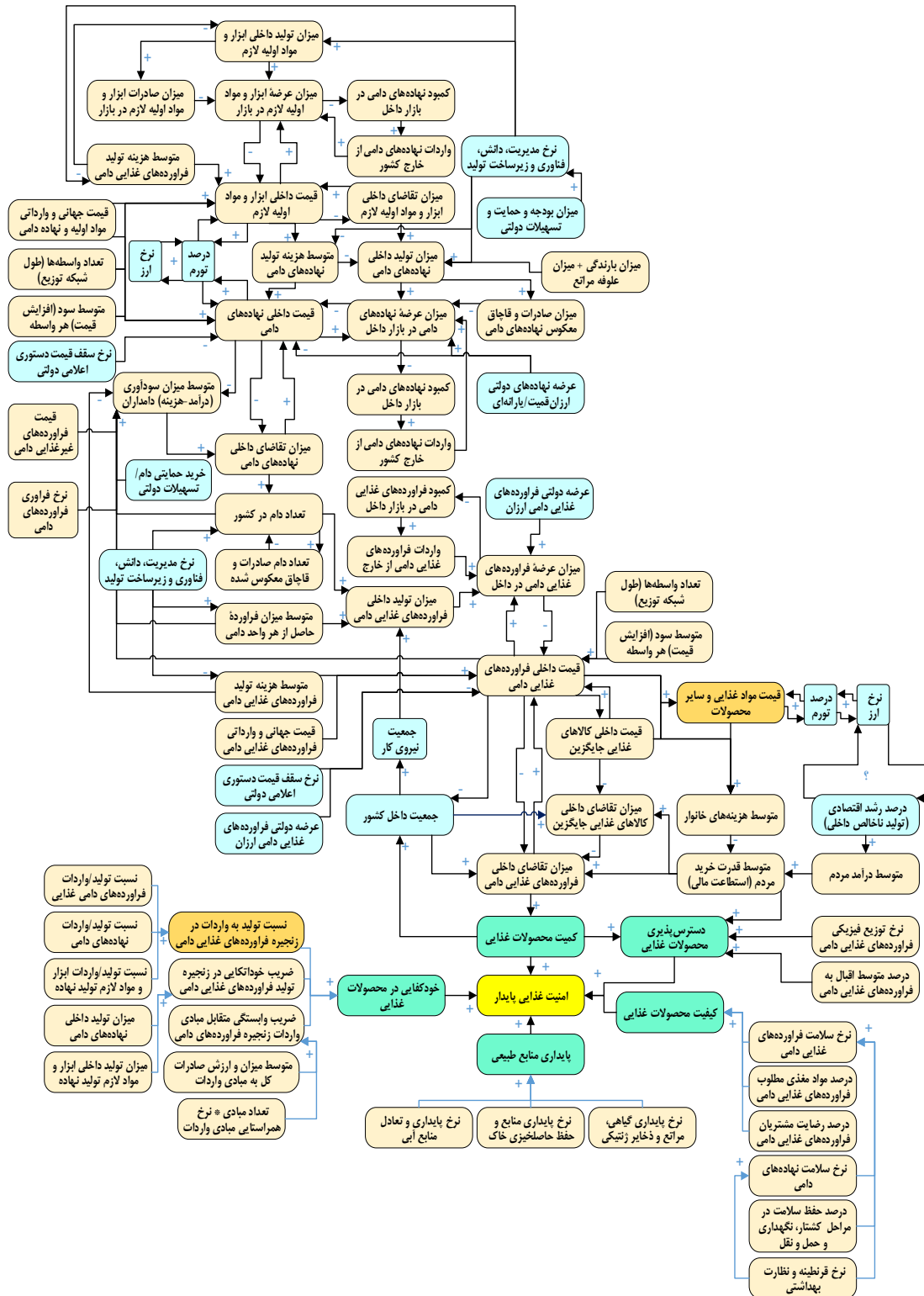

شکل ۴. درخت اهداف امنیت غذایی پایدار در محصولات اساسی غذایی دامی

نکته دیگر در تحلیل اهداف آن است که همان‌گونه هدف تأمین امنیت غذایی پایدار شامل اهداف جزئی‌تری می‌شود، این هدف خود ذیل اهداف والا و کلان‌تری مانند دستیابی به رفاه عمومی، تأمین امنیت و استقلال اقتصادی و ملی، پیشرفت، عدالت و... در ساحت ساخت جامعه و تمدن اسلامی قرار می‌گیرد. هرچند سطح تحلیل و مورد مطالعه پژوهش حاضر آن سطوح کلان نیست، اما اهداف کلان جهت‌گیری اهداف خردتر را تنظیم می‌نماید. به عبارت دیگر، «تأمین امنیت غذایی پایدار» تا زمانی هدف مطلوبی است که تأمین‌کننده استقلال، امنیت، پیشرفت و اقامه عدالت اجتماعی باشد. انحراف اهداف جزئی از جهت‌گیری‌ای که سطوح کلان ترسیم می‌کنند، نفی‌کننده خود اهداف است.

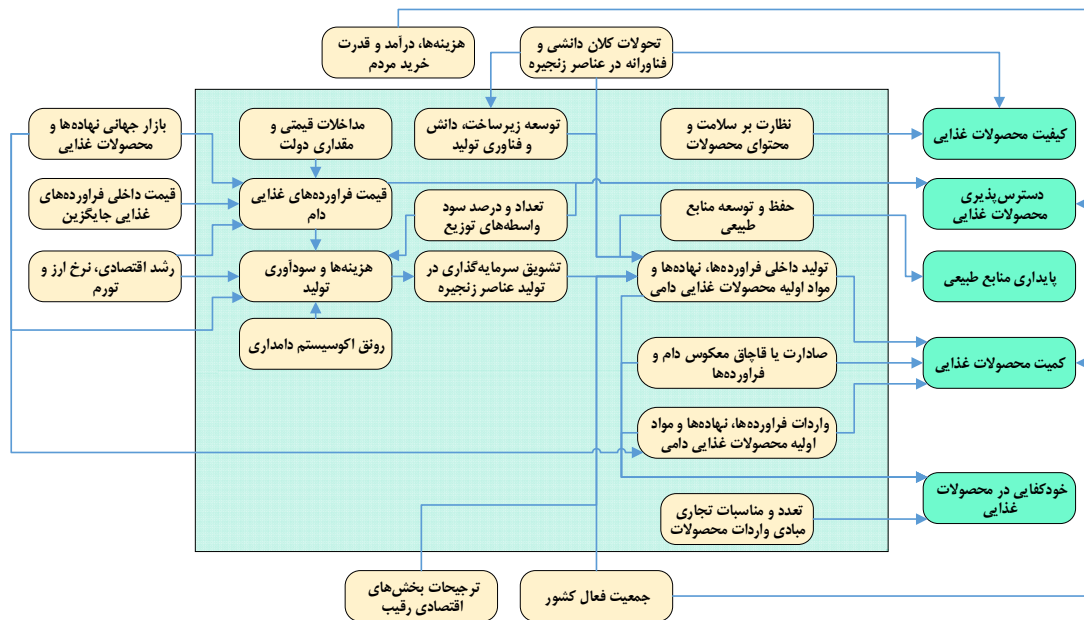
بازنگری سوم در سیستم مسئله: تحلیل روابط متغیرهای خطمشی

پس از روشن شدن دامنه اهداف و گزینه‌های خطمشی‌ای (راهبردهای اساسی دستیابی به اهداف)، با شناسایی متغیرهای مؤثر و واکاوی روابط میان آن‌ها بر اساس منطق تحلیل علی جزئیات سیستم جدید مسئله روشن می‌شود. روابط علی معلولی میان متغیرهای اصلی مؤثر بر اهداف خطمشی دامداری، از تأمین امنیت غذایی پایدار در محصولات اساسی دامی تا اهداف جزئی‌تر آن در شکل ۵ نمایش داده شده است. در این نمودار، تمام اکوسیستم تولید و زنجیره تأمین از مواد اولیه مورد نیاز برای تولید نهاده‌ها مانند بذر، کود و سم تا خود نهاده‌های دامی مانند خوراک، واکسن، دارو، تجهیزات و... تا محصولات غذایی دامی مانند گوشت، لبنیات و همچنین محصولات غیرغذایی دامی مانند چرم، پوشاک، فرش و... در نظر گرفته شده است. هرچند این نمودار قابلیت افزودن متغیرهای دیگری نیز دارد، اما تلاش شد متغیرهای اصلی شناسایی شده ارائه و روابط میان آن‌ها ترسیم شود. به دلیل گستردگی متغیرها و تعدد روابط میان آن‌ها، صورتی ساده‌تر از این نمودار در شکل ۶ ارائه می‌شود.

شکل ۵. نمودار روابط علی معلولی متغیرهای امنیت غذایی پایدار در محصولات اساسی غذایی دامی

شکل ۶ صورتی انتزاعی تر از شکل ۵ است که نقشه علی متغیرهای مؤثر بر اهداف سیستم تأمین امنیت غذایی پایدار در محصولات اساسی غذایی دامی را به نمایش می‌گذارد. در این شکل اهداف سیستم در سمت راست و عوامل بیرونی در سه جهت بالا، پایین و سمت چپ، خارج از مرز سیستم قرار دارند، همچنین متغیرهای خطمشی درون محدوده سیستم قرار گرفته‌اند و روابط میان آن‌ها مشخص شده است. به این ترتیب برای مثال، تحولات دانشی و فناوریانه تولید در طول زنجیره تأمین محصولات دامی، به‌عنوان یک عامل بیرونی (خارج از حیطه اقدام مستقیم مالک مسئله) بر توسعه زیرساخت تولید به‌عنوان یک عامل درونی و خطمشی پیش روی مالک مسئله، اثرگذار است، همچنین با اثری که بر بهره‌وری تولید خارج از مداخله دولت دارد، مستقیماً بر اهداف کمی و کیفی تولید اثر خواهد گذاشت.

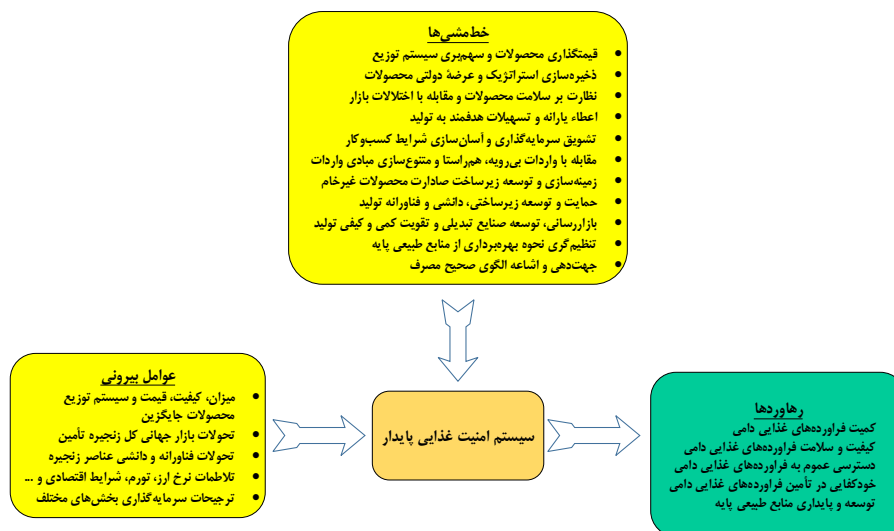

شکل ۶. تحلیل علی عوامل مؤثر بر امنیت غذایی پایدار در محصولات اساسی غذایی دامی

سیستم نهایی مسئله خطمشی

ما حاصل بازنگری‌های انجام شده در سیستم اولیه مسئله خطمشی در شکل ۷ ارائه شده است. به این ترتیب با کمک تحلیل‌های انجام در مورد گزینه‌های خطمشی، اهداف خطمشی و روابط میان متغیرهای خطمشی، سیستم مسئله با ارائه ساختاربندی جدیدی از مسئله بازسازمان‌دهی شده است. همان‌گونه که در سیستم اولیه مسئله بیان شد، در این شکل عوامل بیرونی سمت چپ، گزینه‌های خطمشی بالا و رهاوردهای حاصل از اجرای سیستم در سمت راست قرار دارند. عوامل بیرونی از آنجا که تحت تدبیر مستقیم مالک مسئله نیستند، باید اثرات آن‌ها مدیریت شود، اما گزینه‌های خطمشی در حیطه کنترل مالک مسئله (وزارت جهاد کشاورزی) است. در واقع خطمشی‌ها اقدامات بالقوه و بالفعلی هستند که مالک مسئله برای دستیابی به اهداف می‌تواند دنبال کند. رهاوردها نیز شاخصه‌ها بیانگر میزان دستیابی به اهداف سیستم هستند. به این ترتیب روشن گردید که با تغییر و عمق‌بخشی به نگاه وزارت جهاد کشاورزی در مسئله دامداری، از تنظیم

بازار به تأمین امنیت غذایی پایدار ابعاد مسئله و حل مسئله تا چه اندازه تغییر می‌کند؛ به عبارت دیگر، با تعریف درست مسئله، ضمن رسیدن به تنظیم بازار، اهداف وسیع‌تری نیز دنبال می‌شوند و در ضمن از نابودی دامداری کشور جلوگیری خواهد شد.

شکل ۷. سیستم امنیت غذایی پایدار در محصولات اساسی غذایی دامی (سیستم نهایی)

نتیجه‌گیری

در این مقاله تلاش شد از دریچه دانش تحلیل خط‌مشی عمومی، نگاهی نو به یکی از مسائل اساسی و واقعی کشور ارائه شود. اهمیت مسئله‌شناسی در خط‌مشی‌های عمومی، به‌خصوص در حوزه کشاورزی و دامداری هنوز در فضای خط‌مشی‌گذاری کشور مغفول است؛ بسیاری از سیاست‌مداران بدون واکاوی موقعیت مسائل، آنچه را به‌عنوان مسئله در ذهن خود و اطرافیان می‌شناسند، پیش‌فرض گرفته و برای رسیدن به راه‌کار آن مسائل تلاش می‌کنند، خواه آن مسائل به درستی شناسایی شده باشند یا نه. حال آنکه تشخیص درست مسائل عمومی و گریز از حل مسائل نادرست و به بیراهه بردن منابع و جریان خط‌مشی‌گذاری بیشتر و بیشتر از ارائه راه‌کارها حائز اهمیت است؛ اساساً ساختاردهی به مسائل، خود گامی اساسی در طراحی راه‌حل‌های آن مسائل است. پژوهش حاضر با کمک روش‌شناسی تحلیل موقعیت مسئله تیسن، به کنش‌اش در حوزه خط‌مشی دامداری کشور به‌عنوان یک مسئله واقعی و کاربردی پرداخته است. به این منظور پس از ترسیم مختصات نهادی موقعیت مسئله، ابتدا ادراک اولیه مالک مسئله صورت‌بندی شد (سیستم تنظیم بازار محصولات اساسی غذایی دامی) و آنگاه به استفاده از ابزارهای تحلیلی نمودار وسیله - نتیجه (بازنگری در گزینه‌های خط‌مشی‌ای)، نمودار درخت اهداف (بازنگری در قلمرو و سطوح اهداف خط‌مشی) و نمودارهای علی (تعیین روابط میان متغیرهای خط‌مشی)، ساختار مسئله بازماندهی و در قالب سیستم نهایی مسئله خط‌مشی (سیستم امنیت غذایی پایدار) صورت‌بندی شد.

در واقع در مدل تشخیص موقعیت مسئله یک فرآیند عمق‌بخشی و تدقیق در سؤالات پژوهش از تصورات مجمل

اولیه تا رسیدن به یک سامان نظری در مورد مسئله واقعی خطمشی طی می‌شود. به این ترتیب در این مقاله با کاربردی ابزارهای تحلیل خطمشی موقعیت مسئله خطمشی دامداری کشور، از تمرکز بر تنظیم بازار به سیستم جامع تأمین امنیت غذایی پایدار به همراه عوامل بیرونی، خطمشی‌های بدیل و مکمل و شاخصه‌های دستیابی به اهداف ارتقاء یافت. چنین پژوهشی در گذشته انجام نشده است و در این پژوهش برای نخستین بار کارایی یکی از مدل‌های تحلیل خطمشی عمومی در حوزه خطمشی کشاورزی و دامداری به نمایش گذاشته شده است.

تطبیق یافته‌های پژوهش و ادبیات نظری در جدول ۴ ارائه شده است. همان‌گونه که قبلاً بیان شد، بررسی پیشینه پژوهش نشان می‌دهد چنین پژوهشی در کشور یا سایر کشورها صورت نگرفته است. اما در دو حوزه موضوعی مسئله‌شناسی خطمشی (شناسایی موقعیت مسئله) و خطمشی دامداری پژوهش‌هایی انجام شده است. تمایز اصلی و مهم پژوهش حاضر با عمده پژوهش‌هایی که در زمینه خطمشی دامداری انجام شده است (مهرابی و همکاران، ۲۰۲۰؛ پرادهانگ و همکاران، ۲۰۱۵؛ هالدرمن، ۲۰۰۴؛ نابارو و وانوس، ۲۰۱۴؛ دوران، ۱۹۹۵؛ سندفورد، ۱۹۸۵؛ پیکاسیامارا، ۲۰۰۵)، این است که آن پژوهش‌ها مسئله خطمشی را پیش‌فرض گرفته و در مراحل حل مسئله ورود کرده‌اند. حال آنکه پژوهش حاضر ضمن ترسیم فضای کلی حوزه خطمشی دامداری در کشور (مختصات نهادی)، قبل از تجویز راه‌کار، با کاربردی ادبیات نظری (تیسن، ۲۰۱۳) در یک مورد به صورت کاربردی، ابتدا به صورت عمیق مسئله‌شناسی کرده است؛ البته ترسیم سیستم نهایی موقعیت مسئله، ارائه و تجویز خطمشی‌ها را نیز تسهیل کرده است. سایر پژوهش‌هایی که در زمینه مسئله‌شناسی خطمشی در کشور انجام شده است (زیننده، ۱۳۹۹؛ منوریان، دیواندری، یعقوبی و سپانلو، ۱۳۹۸؛ دانش فرد و ابوالمعالی، ۱۳۹۵؛ ترابزاده جهرمی، ۱۴۰۰؛ نیک‌قدم حجتی، رجبزاده قطری، البرزی و حسن‌زاده، ۱۳۹۶؛ خسروانی، آذر و خدادادی، ۱۳۹۵؛ عابدینی نائینی، کریمی، آذر و خسروانی، ۱۴۰۰؛ اکبری، ترابزاده جهرمی و حبیبی، ۱۳۹۵)، در غیر از حوزه کشاورزی و دامداری انجام شده‌اند و به لحاظ روش‌شناسی و هدف نیز مطابقتی با پژوهش حاضر ندارند. در این میان پژوهش زیننده (۱۳۹۹) به لحاظ روش‌شناسی و هدف پژوهش نمونه‌ای سابق از پژوهش حاضر، البته با موضوع و مورد مطالعه متفاوت (اینترنت اشیا) است.

جدول ۴. تطبیق یافته‌های پژوهش با پیشینه پژوهش

یافته‌ها	ادبیات پژوهش	تطبیق
مختصات نهادی	خطمشی دامداری: (صادق‌نژاد، ۱۳۹۱؛ کردوانی، ۱۳۶۵؛ مهرابی، جیل، ویجک، هررو، ریمنکوتی، ۲۰۲۰؛ راسخ افشار، ۱۳۹۴؛ سلیمی و اسدی، ۱۳۹۲؛ شوکت فدایی و خلیلی، ۱۳۹۰؛ فاطمی امین و مرتضایی، ۱۳۹۲) موقعیت مسئله خطمشی: (تیسن، ۲۰۱۳؛ دان، ۲۰۱۸)	ترسیم فضای کلی خطمشی دامداری در ایران
سیستم اولیه مسئله	موقعیت مسئله خطمشی: (تیسن، ۲۰۱۳؛ دان، ۲۰۱۸)	ادراک اولیه مالک مسئله از مسئله استخراج شد
بازنگری در سیستم مسئله تا سیستم نهایی مسئله	موقعیت مسئله خطمشی: (تیسن، ۲۰۱۳؛ دان، ۲۰۱۸)	بر اساس مؤلفه‌های دانشی مدل تشخیص موقعیت مسئله و ابزارهای تحلیلی آن یعنی درخت اهداف، وسیله - نتیجه و تحلیل علی بازنگری صورت گرفت.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد دغدغه و هدف اصلی اولیه وزارت جهاد کشاورزی، به‌عنوان مالک مسئله خطمشی دامداری، تنظیم بازار محصولات اساسی غذایی دامی و حفظ آرامش بازار است. اما بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد، حداقل هدف مدنظر مالک مسئله باید «تأمین امنیت غذایی پایدار در محصولات اساسی غذایی دامی»، بر محور تقویت تولید ملی باشد که غفلت از این مأموریت خسارت‌های جبران‌ناپذیری به کشور وارد می‌کند. به عبارت دیگر، تنظیم بازار تنها جزئی از این هدف است که در صورت تحقق آن، تنظیم بازار نیز محقق خواهد شد، اما اگر تنظیم بازار در جایگاه درست خود در تأمین امنیت غذایی پایدار تعریف نشود، خود انحراف از اهداف است.

بر اساس نتایج پژوهش، جهت دستیابی به امنیت غذایی پایدار، وزارت جهاد کشاورزی باید خطمشی‌هایی از جمله تشویق سرمایه‌گذاری در تولید، تقویت زیرساختی، دانشی و فناوری تولید، ذخیره‌سازی و عرضه به موقع، قیمت‌گذاری و تنظیم سهم بری عوامل توزیع، نظارت بر سلامت و استانداردسازی کیفی محصولات، بازاررسانی و توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی، زمینه‌سازی برای صادرات محصولات با ارزش افزوده، مقابله با واردات بی‌رویه و ضربه‌زننده به تولید و همچنین تنوع‌بخشی به مبادی واردات و... را به جد دنبال کند. همچنین تلاش کند در صورت امکان هم‌راستایی بیشتری میان خطمشی‌ها و عوامل بیرونی در جهت تقویت سیستم خطمشی و کاهش اثرات سوء این عوامل انجام دهد، نوعی هم‌افزایی در دستیابی به اهداف خطمشی فراهم شده است.

محدودیت‌های پژوهش حاضر عبارت از گره خوردن عناصر زنجیره تأمین دام به زنجیره تأمین سایر محصولات اساسی مانند محصولات طیور، ساختارهای اداری و پیچیده وزارت جهاد کشاورزی به‌عنوان مالک مسئله و سختی دسترسی به برخی مسئولان اجرایی است. پیشنهاد سیاستی پژوهش حاضر عبارت از این است که راهبرد اصلی وزارت جهاد کشاورزی در خطمشی دامداری، باید از نگاه کوتاه‌مدت تنظیم بازار به نگاه بلندمدت و سیاست‌گذارانه امنیت غذایی پایدار تغییر کند؛ بنابراین این وزارتخانه باید خطمشی‌های خود را به‌گونه طراحی و اجرا با هم‌افزایی میان محورهای مختلف خطمشی از تقویت تولید تا تنظیم بازار و اصلاح الگوی مصرف، عوامل بیرونی را نیز در راستای قرار داده و اثرها منفی آن را به‌صورت حداکثری خنثی سازد. پیشنهاد پژوهشی این مقاله نیز انجام این پژوهش در مورد سایر مسائل خطمشی در کشور است.

منابع

- اسمیت، کوین بی.؛ لاریمر، کریستوفر دابلو (۱۳۹۲). *درآمدی بر نظریه خطمشی‌گذاری عمومی (تقابل نظری عقلا نیت‌گراها و فرائیات‌گراها)* (ترجمه دکتر حسن دانایی‌فرد). تهران: انتشارات صفار.
- اکبری، رضا؛ تراب‌زاده جهرمی، محمدصادق؛ حبیبی، محسن (۱۳۹۵). *درآمدی بر الگوریتم تحلیل موقعیت مسئله در عدالت پژوهی، مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی*، ۱۹(۱)، ۱۴۷-۱۶۸.
- بانک مرکزی (۱۴۰۱). *بانک اطلاعات سری‌های زمانی اقتصادی*. قابل دسترسی در: <https://tsd.cbi.ir>
- پورعزت، علی‌اصغر (۱۴۰۰). *سخن سردبیر: سواد خطمشی‌گذاری و حکمرانی مضاف، مدیریت دولتی*، ۱۳(۲)، ۱۸۲-۱۸۳.

ترابزاده چهرمی، محمدصادق (۱۴۰۰). طراحی چارچوب تعریف مسئله در تحلیل خطمشی عمومی مبتنی بر قسط مطالعه‌ای در آموزش و پرورش. رساله دکتری، دانشکده معارف اسلامی و مدیریت، دانشگاه امام صادق علیه‌السلام.

خسروانی، فرزانه؛ آذر، عادل؛ خداداد حسینی، سید حمید (۱۳۹۵). ساختاردهی مسئله تدوین استراتژی با استفاده از رویکردهای استراتژی مذاکره و بازتاب مفاهیم و تئوری درام (مورد مطالعه: فاز پالایش بعد از تولید زنجیره تأمین سبز گاز). پژوهش‌های نوین در تصمیم‌گیری، ۱(۱)، ۱۰۳-۱۳۸.

دانش فرد، کرم‌اله؛ ابوالمعالی، فاطمه السادات (۱۳۹۵). نقش اتاق فکر بر تشخیص مسئله خطمشی‌های بانک رفاه کارگران. نشریه آینده‌پژوهی مدیریت، ۱۰۶، ۸۵-۹۶.

دفتر بهبود تغذیه جامعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران، انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، دانشکده علوم تغذیه و رژیم‌شناسی دانشگاه علوم پزشکی تهران (۱۳۹۲). سبب غذایی مطلوب برای جامعه ایرانی. قم: اندیشه ماندگار.

راسخ افشار، محمد (۱۳۹۴). شتر و توسعه پایدار. سمنان: حبله رود.

زیبنده، حسین (۱۳۹۹). تشخیص موقعیت مسئله خطمشی فناوری‌های نوظهور جمهوری اسلامی ایران؛ مورد مطالعه: اینترنت اشیاء. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده معارف اسلامی و مدیریت، دانشگاه امام صادق علیه‌السلام.

سلیمی، رضا؛ اسدی، حامد (۱۳۹۲). آشنایی با دامپروری در ایران. تهران: دانش‌پرور.

شوکت فدایی، محسن؛ خلیلی، محمود (۱۳۹۰). سیاست کشاورزی. تهران: دانشگاه پیام نور.

صادق‌نژاد، بهمن (۱۳۹۱). دامداری. دانشنامه جهان اسلام جلد ۱۷ (داعی/احمد بن ابراهیم - دکان)، ۵۳-۵۸.

عابدینی، مهدی؛ کریمی، تورج؛ آذر، عادل؛ خسروانی، فرزانه (۱۴۰۰). ساختاردهی مسئله تعارضات بین سازمان‌های بیمه‌گر و بیمارستان‌ها با ترکیب رویکردهای تئوری درام و استراتژی مذاکره و بازتاب مفاهیم. پژوهش‌های نوین در تصمیم‌گیری، ۴(۴)، ۱۰۲-۱۲۹.

فاطمی امین، سید رضا؛ مرتضایی، اشرف (۱۳۹۲). برنامه راهبردی زنجیره تأمین فرآورده‌های غذایی. تهران: جهاد دانشگاهی، واحد شهید بهشتی.

کردوانی، پرویز (۱۳۶۵). نگاهی به اهمیت دام و دامداری در گذشته و حال در ایران (۱)، رشد آموزش جغرافیا، ۵، ۳۲-۴۲.

مرکز آمار ایران (۱۳۹۳). نتایج تفصیلی سرشماری عمومی کشاورزی کل کشور - ۱۳۹۳. تهران: مرکز آمار ایران.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۴۰۱/۰۱/۱۷). ضرورت اتخاذ عاجل برای جلوگیری از افول صنعت دام سبک کشور. تهران: مجلس شورای اسلامی.

منوریان، عباس؛ دیواندری، علی؛ یعقوبی، سعید؛ سپانلو، هادی (۱۳۹۸). کاربردی روش‌شناسی سیستم‌های نرم در ساختاردهی به مسئله خطمشی‌گذاری بانکداری الکترونیک. مدیریت صنعتی، ۳۵، ۶۵۳-۶۷۴.

نیک‌قدم حجتی، ساناز؛ رجب‌زاده قطری، علی؛ البرزی، محمود؛ حسن‌زاده، غلامرضا. (۱۳۹۶). بازنمایی و ساختاردهی مسئله خلاقیت سازمانی با استفاده از متدولوژی سیستم‌های نرم. پژوهش‌های مدیریت منابع سازمانی، ۷(۴)، ۱۸۱-۲۰۳.

References

- Abedini, M., Karimi, T., Azar, A., & Khosravani, F. (2021). Structuring the issue of conflicts between insurance organizations and hospitals by combining approaches to drama theory and negotiation strategy and communication reflection. *New Research in Decision Making*, 6 (4), 102-129. (in Persian)
- Akbari, R., Torabzadeh Jahromi, M. S., & Habibi, M. (2016). Introduction to Problem Situation Analysis Algorithm in Justice Studies, *Interdisciplinary Studies in Humanities*, 9 (1), 147-168. (in Persian)
- Anderson, J. E. (2003). *Public policymaking: An introduction*. Princeton, N.J.: Recording for the Blind & Dyslexic.
- Central Bank (2022). Database of economic time series. Available at: <https://tsd.cbi.ir> (in Persian)
- Chambers, R. G. (2002). Information, incentives, and the design of agricultural policies. *Handbook of Agricultural Economics*, 2, 1751-1825.
- Danesh Fard, K., & Abolmaali, F. S. (2016). The role of the think tank in recognizing the issue of workers' welfare bank policies. *Journal of Management Future Research*, 106, 85-96. (in Persian)
- Doran, M. (1995). *Livestock Policy Analysis* (Vol. 2). ILRI (aka ILCA and ILRAD).
- Dunn, W. (2018). *Public policy analysis: An integrated approach* (Sixth edit). Routledge.
- Dye, T. R. (2017). *Understanding Public Policy* (Fifteenth Edition). Pearson.
- Fatemi Amin, S. R., & Mortezaei, A. (2013). *Strategic plan of food supply chain*. Tehran: University Jihad, Shahid Beheshti Branch. (in Persian)
- Grant, W. (2006). Agriculture and food. Peters BG, & Pierre, J. (2006). *Handbook of public policy*, 309-321.
- Islamic Council Research Center (01/17/1401). The Need for Urgent Intervention to Prevent the Decline of the Small livestock Industry of Iran. Tehran: Islamic Council. (in Persian)
- Kardovani, P. (1986). A Look at the Importance of Livestock and Animal Husbandry in the Past and Present in Iran (1), *The Growth of Geography Education*, 5, 32-42. (in Persian)
- Khosravani, F., Azar, A., & Khodadad Hosseini, S. H. (2016). Structuring the problem of strategy formulation using the approaches of negotiation strategy and reflection of communication and drama theory (Case study: refining phase after the production of green gas supply chain). *Recent Research in Decision Making*, 1 (1), 103-138. (in Persian)
- Manavvarian, A., Diwandarri, A., Yaqoubi, S., & Spanloo, H. (2019). Application of soft systems methodology in structuring the issue of e-banking policy. *Journal of Industrial Management (University of Tehran)*, 35, 653-674. (in Persian)
- Mehrabi, Z., Gill, M., Wijk, M. V., Herrero, M., & Ramankutty, N. (2020). Livestock policy for sustainable development. *Nature Food*, 1(3), 160-165.

- Mitroff, I. I., & Featheringham, T. R. (1974). On systemic problem solving and the error of the third kind. *Behavioral science*, 19(6), 383-393.
- Nabarro, D., & Wannous, C. (2014). The potential contribution of livestock to food and nutrition security: the application of the One Health approach in livestock policy and practice. *Rev Sci Tech*, 33(2), 475-485.
- Nik Ghadem Hojjati, S., Rajabzadeh Qatari, A., Alborzi, M., & Hassanzadeh, Gh. (2017). Representing and structuring the problem of organizational creativity using soft systems methodology. *Organizational Resource Management Research*, 7 (4), 181-203.
- Pourezat, Ali Asghar (1400). Editor's note: Policy literacy and added governance, *Public Administration*, 13(2), 182-183. (in Persian)
- Pradhanang, U. B., Pradhanang, S. M., Sthapit, A., Krakauer, N. Y., Jha, A., & Lakhankar, T. (2015). National livestock policy of Nepal: needs and opportunities. *Agriculture*, 5(1), 103-131.
- Puente-Rodríguez, D., Bos, A. B., & Koerkamp, P. W. G. (2019). Rethinking livestock production systems on the Galápagos Islands: Organizing knowledge-practice interfaces through reflexive interactive design. *Environmental Science & Policy*, 101, 166-174.
- Rasekh Afshar, M. (2015). *Camels and sustainable development*. Semnan: Hableh River. (in Persian)
- Rausser, G. C., & Goodhue, R. E. (2002). Public policy: Its many analytical dimensions. *Handbook of Agricultural Economics*, 2, 2057-2102.
- Sadeghnejad, B. (2012). Livestock. *Encyclopedia of the Islamic World Volume 17*, 53-58. (in Persian)
- Salimi, R., & Asadi, H. (2013). *Introduction to animal husbandry in Iran*. Tehran: Daneshparvar. (in Persian)
- Shaukat Fadai, M., & Khalili, M. (2011). *Agricultural policy*. Tehran: Payame Noor University. (in Persian)
- Smith, K. B.; Larimer, Ch. W. (2012). *The Public Policy Theory Primer* (translated by Dr. Hassan Danaei Fard). Tehran: Saffar Publications. (In Persian)
- Statistics Center of Iran (2014). *Detailed results of the general agricultural census of the whole country - 2014*. Tehran: Statistics Center of Iran. (in Persian)
- Tehran University School of Public Health Community Nutrition Improvement Office, Shahid Beheshti university of Medical Sciences National Nutrition & Food Technology Research Institute, Tehran University School of Nutritional Sciences and Dietetics (2013). *Optimal Food Portfolio for Iranian society*. Qom: Eternal Thought Publications. (in Persian)
- Thissen, W.A.H. (2013). Diagnosing Policy Problem Situations. In: *Thissen, W., Walker, W. (eds) Public Policy Analysis. International Series in Operations Research & Management Science, vol 179*. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-4602-6_4.

Torabzadeh Jahromi, M. S. (2021). *Designing a problem definition framework in general policy analysis based on study installments in education*. Doctoral dissertation, Faculty of Islamic Studies and Management, Imam Sadegh University. (in Persian)

Zibandeh, H. (2020). *Recognizing the situation of the emerging technologies policy issue of the Islamic Republic of Iran; Case study: Internet of Things*. Master Thesis, Faculty of Islamic Studies and Management, Imam Sadegh University. (in Persian)